

היוזמה הישראלית

חלופת המחנה הדמוקרטי למדיניות הממשלה:
מפת דרכים מדינית לביטחון ארוך טווח

עומר צנעני

היחידה המדינית-ביטחונית של קרן ברל כצנלסון ומכון מיתווים

כיתווים
המכון הישראלי לדמוקרטיה

קרן ברל
כצנלסון

ד"ר (סא"ל במיל.) עומר צנעני

לשעבר יועץ במשרד רה"מ בנושא מדיניות וביטחון לאומי. בתפקידיו בצה"ל, באמ"ן ובאג"ת, עסק במדיניות ישראל בזירה הפלסטינית ובליווי התהליך המדיני עם הפלסטינים. עומד בראש היחידה המדינית-ביטחונית המשותפת של מכון מיתווים וקרן ברל כצנלסון, ומשמש כראש התחום הישראלי-פלסטיני במכון מיתווים.

קרן ברל כצנלסון

קרן ברל כצנלסון היא מכון חשיבה ומעשה המפתח ומקדם רעיונות ותוכניות מדיניות, ומטפח מנהיגות פוליטית צעירה. הקרן פועלת לאור חזונו של ברל כצנלסון וערכי תנועת העבודה ומתוך מחויבות עמוקה לעיצוב עתידה של ישראל כמדינת יהודית, דמוקרטית, שוויונית ובטוחה.

מכון מיתווים

מיתווים- המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית הוא מכון למחקר ומדיניות שהוקם בשנת 2011 במטרה לשפר את מדיניות-החוץ של ישראל, להגביר את השייכות האזורית של ישראל במזרח התיכון, אירופה ואגן הים התיכון, ולקדם שלום ישראלי-פלסטיני.

עריכה: טל ויינטראוב

ייעוץ ועריכה נוספת: אביתר אורן

עיצוב שער ושפה גרפית: סני ארזי

עיצוב ועימוד: עדי רמות

מסמך זה מהווה סיכום של עבודת צוות היום שאחרי, אשר הוקם עם תחילת המלחמה בעזה. בצוות השתתפו מומחים ישראלים מובילים בתחומי הביטחון ומדיניות חוץ. עבודת הצוות הניבה עד כה שבעה מסמכי מדיניות מכורטים, ועל בסיסה גובשה התוכנית המדינית המובאת להלן.

מרץ 2024

הקרן **الصندوق**
החדשה **إسرائيل**
לישראל **فلسطين**
Fund **إسرائيل**

תודה לקרן החדשה לישראל על תמיכתה
ביחידה המשותפת ובהוצאת התוכנית

תקציר

אירועי 7 באוקטובר 2023 והמלחמה הקשה בעקבותיהם מצריכים מישראל שינוי מן היסוד של התפיסה המדינית-ביטחונית שלה. רק שינוי כזה ותוכנית הפעולה המעשית שתיגזר ממנו, יצליחו לסיים את המלחמה בהישג משמעותי ולממש את חזון העל הציוני – ישראל כמדינתו הבטוחה והדמוקרטית של העם היהודי, ברוח מגילת העצמאות. מול תוכנית נתניהו למלחמת נצח וחזון סמוטריץ' לסיפוח עזה והגדה, ולנוכח ההזדמנות האזורית ההיסטורית – המחנה הדמוקרטי חייב להציג תוכנית משלו. תוכנית מדינית מדורגת וישימה שהקריטריון העליון שלה הוא ביטחון. תוכנית שבבסיסה הכרעה לפתור את הסכסוך הישראלי-פלסטיני מתוך גישה אזורית רחבה, שנשענת על לקחים מניסיונות העבר.

היוזמה הישראלית מבוססת על קיומו של אופק מדיני, על הקמה מדורגת של מדינה פלסטינית מפורזת ושוחרת שלום, וייסוד ברית מתונים אזורית בהובלת ארצות הברית. תוכנית הפעולה שלה מגבשת אסטרטגיית יציאה לסיום המלחמה בעזה ונשענת על מסגרת זמנים ברורה ומתוחמת, שמתפרסת על פני 3-5 שנים וכוללת שלושה חלקים:

1. פתיחה. מעבר חד ממלחמה לעשייה מדינית בונה. הצבת אופק מדיני המבוסס על חזון שתי המדינות במהלכה של ועידת שלום, בה תוקם מסגרת בין-לאומית-אזורית (מעין קוורטט חדש) שתתמוך בקידומו. המהלך ילווה בהצהרת התחייבויות מצד ישראל, הפלסטינים ושחקנים מובילים אחרים ליישום התוכנית המדינית. שלב זה חיוני להנעת התהליך המדיני, לחיזוק הגורמים המתונים, ולהבטת חמאס והגורמים הרדיקליים במזרח התיכון.

2. תקופת מעבר. תאריך שנתיים עד שלוש שנים, תחל מיד עם סיום הוועידה ותכין את הקרקע להסדר מדיני יציב. הצעדים המרכזיים שייכללו בתקופה זו: מעורבות בין-לאומית וערבית שתסייע בשיקום רצועת עזה; ביסוס מוסדות ומנגנונים מדינתיים פלסטיניים, במטרה לבנות רשות פלסטינית מחדשת שתפעל באפקטיביות נגד הטרור ותהווה את הבסיס למדינה הפלסטינית המפורזת שבדרך; העמקת תהליכי הנורמליזציה והשותפות של ישראל עם מדינות ערב; בלימת צעדי הסיפוח דה-פקטו שמקודמים באופן מואץ בשנה האחרונה; הכרה גלובלית במדינה פלסטינית מפורזת, החיה בשלום לצד ישראל; הקמת פרויקטים משני מציאות לפיתוח כלכלי רחב היקף, בשותפות עם מדינות ערב והפלסטינים; כינון קואליציית הגנה אזורית תחת מטריית ביטחון אמריקאית, במטרה לטפל באיום האיראני ובאיומים אזוריים נוספים. מכלול הצעדים יקדם מציאות בין-מדינית ויבטיח יציבות וביסוס של שותפות אזורית. בסיום תקופת המעבר יתקיימו בחירות פלסטיניות, בתנאים שיאפשרו לכונן הנהגה פלסטינית חדשה ולגיטימית ולקדם מסגרת נאותה למשא ומתן מדיני על הסדר ישראלי-פלסטיני-אזורי יציב.

3. שלב המשא ומתן. יארך כשנה עד שנתיים, ויכלול דיאלוג סביב שני שולחנות במקביל – עם הנהגה הפלסטינית ועם מדינות ערב. זאת, במטרה לקדם הסדר יציב ולהקים מדינה פלסטינית מפורזת ובת-קיימה, תוך הירתמות מדינות ערביות לסיוע הן בתהליכי הייצוב והן בפתרון מחלוקות הליבה במשא ומתן בין ישראל לבין הפלסטינים. במקביל, תקודם נורמליזציה בין ישראל למרחב הערבי והאסלאמי.

המחנה הדמוקרטי חייב להציג תוכנית משלו. תוכנית מדינית מדורגת וישימה שהקריטריון העליון שלה הוא ביטחון

מדינת ישראל מצויה היום בצומת דרכים היסטורי. את הדרך האחת שלו מוביל ימין דתי-קיצוני, שמבקש מלחמת נצח שתכשיר את הקרקע להקמת התנחלויות בעזה ולסיפוח מדורג של עזה והגדה המערבית לישראל. דרך זו תביא לפגיעה אנושה בביטחונה של ישראל ובעתידה. בחודשים שעברו מאז 7 באוקטובר, לא הוצגה אלטרנטיבה ברורה לדרך זו בשיח הפוליטי-ציבורי. זאת, חרף נתוני סקרים חוזרים ונשנים שמראים שהרוב הישראלי מאמין בצורך בעוצמה צבאית המשולבת בהסדר מדיני יציב. מול הדרך נטולת התקווה שמציעים נתניהו והימין הדתי-קיצוני, חייב המחנה הדמוקרטי להציב חלופה. תוכנית שמכירה בצורך לפתור את הסכסוך הישראלי-פלסטיני כדרך היחידה להבטיח את ביטחונה של ישראל וקיומה כמדינה יהודית ודמוקרטית, בטוחה ושוויונית.

היוזמה הישראלית היא התוכנית הזו.

הקדמה

7 באוקטובר 2023 לא היה כשל נקודתי צבאי או מודיעיני. הוא היה קודם כל כשל מדיני, פרדיגמטי. תפיסת הביטחון הלאומי שמובילה את ישראל בשנים האחרונות, שנות שלטונו של בנימין נתניהו וממשלות הימין שתחתיו – היא זו שכשלה במשימה הבסיסית ביותר שלה: לייצר ביטחון למדינת ישראל ותחושת ביטחון לכל אזרח ואזרחית של המדינה.

טבח ה-7 באוקטובר היה ביטוי זוועתי וקיצוני במיוחד בשרשרת תוצאותיו של הסכסוך הישראלי-פלסטיני. זו הסיבה שבגללה – במקביל לחתירה לסיום המלחמה והחזרת החטופים והחטופות כולם, תצטרך מדינת ישראל להידרש לפתרון הבעיה הבסיסית שלה. זו אינה עזה ומה יעשה איתה וגם לא חמאס ואיך אפשר להכחיד אותו – אלא המשך קיומו של הסכסוך. אם לא תיפתר הבעיה הזו – לא יהיה ביטחון לישראל.

ביטחון עמוק מבוסס על הסדרים המקנים יציבות ארוכת טווח. לשם כך, נדרשת מדיניות המאזנת בין ביטחון צבאי משופר – שמבטיח את היכולות, העוצמה וההרתעה של המדינה – לבין ביטחון המבוסס על מאזן אינטרסים עם היריבים, שרק הוא יכול להפחית למינימום את המוטיבציות של היריב לתקוף ולהפר את הסטטוס קוו. במקרה הישראלי-פלסטיני, אינטרס העל, המטרה הלאומית של הרוב הפלסטיני, ברור – מדינה עצמאית ונפרדת. השילוב בין עוצמה צבאית ויכולות צבאיות משופרות לבין כינון גבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים, הוא, אם כן, הדרך היחידה להשגת ביטחון עמוק לישראל.

המחשבה על הסדר ישראלי-פלסטיני-אזורי עשויה להיות מורכבת אחרי אירועי 7 באוקטובר והמלחמה שבאה בעקבותיהם, אך בדברי ימיה הקצרים של מדינת ישראל קיים תקדים שמוכיח שהדברים אפשריים.

מלחמת יום הכיפורים ב-1973 הייתה נקודת השיא של היריבות המתמשכת והעקובה מדם בין ישראל לאויבת הקשה ביותר שלה – מצרים, יריבות שנמשכה מרגע הקמתה של מדינת ישראל וכללה עד אז חמש מלחמות. מלחמת יום הכיפורים הייתה הקשה שבהן, בהתקפה שהפגיעה את ישראל וגבתה את חייהם של כמעט 2,700 חיילים ישראלים, רובם בחזית המצרית.

איש לא העלה אז על דעתו שארבע שנים אחר כך, בהזמנתו של ראש הממשלה בגין, יעמוד הנשיא סאדאת על דוכן הנואמים בכנסת וידבר אל מנהיגי ישראל ואזרחיה. ב-1973 היה בלתי אפשרי לדמיין שב-1979 ישראל תסכים להחזיר למצרים את סיני והסכם שלום יחתם בין שתי המדינות וישים קץ לסכסוך ביניהן. 45 שנה אחר כך, ההסכם היציב הוא נכס ביטחוני אסטרטגי עבור ישראל ועבור מצרים. כך גם לגבי הסכם השלום עם ירדן מ-1994.

ב-1973 אי אפשר היה לדמיין שב-1979 ישראל תסכים להחזיר למצרים את סיני והסכם שלום יחתם בין שתי המדינות וישים קץ לסכסוך ביניהן. 45 שנה אחר כך, ההסכם היציב הוא נכס ביטחוני אסטרטגי עבור ישראל ועבור מצרים

מלחמת נצח או פתרון יזום

תוכנית "היום שאחרי חמאס" שפרסם לאחרונה ראש הממשלה נתניהו, מראה כי עמדתה הרשמית של הממשלה הנוכחית נותרה אי-הכרעה. המסמך, שנפתח במילים "צה"ל ימשיך במלחמה", לא רק שאינו מציע אסטרטגיית יציאה מהמלחמה, אלא גם מעיד על הרצון להמשיך ככל הניתן להתנהל גם ביום שאחריה בכלי המדיניות של "היום שלפני" – דהיינו על פי תפיסת ניהול הסכסוך, שהעדיפה תגובתיות והימנעות מהחלטה על פני יוזמה והכרעה מדינית.

בבסיס "ניהול הסכסוך" עומדת התפיסה כי הסכסוך הישראלי-פלסטיני אינו פתיר, ולכן אין צורך להתאמץ ולהכריע לגביו, אלא רק להשקיע משאבים בניהולו כך שהמחיר שנשלם עליו לא יהיה גבוה מדי. גישה זו יצרה תחושה מדומה של ביטחון זמני ושל שליטה במצב. אך בפועל, היא חוללה דינמיקה מסוכנת של התעצמות חמאס ושל מעגלי הסלמה מתרחבים שפגעו בביטחון ישראל.

נתניהו וממשלות הימין שתחתיו הקצינו את מדיניות ניהול הסכסוך וניסו לקבע אותו כסכסוך נצחי, וכך הפכו את הסכסוך לבעור. נתניהו נעל את הדלת בפני הסדר מדיני, יצר דה-לגיטימציה לנשיא הרשות הפלסטינית מחמוד עבאס והחליש את הרשות הפלסטינית, הפרטנר לביטחון ולפתרון הסכסוך. החלשה שהביאה, בין השאר, לצמצום התיאום הביטחוני עם מנגנוני הביטחון הפלסטיניים שסייעו שנים ארוכות להציל חיי ישראלים ולמנוע פיגועים. במקביל, חיזק נתניהו במכוון וביועין את חמאס, הפרטנר למלחמת הנצח. נתניהו אף ניסה "לצמצם" את הסכסוך הישראלי-פלסטיני, כשהציג אותו כמטרד זניח וטען שישראל יכולה להשתלב במזרח התיכון גם בלי לסיים את הסכסוך ולעשות זאת מעל לראשם של הפלסטינים – באמצעות קידום תהליכי נורמליזציה (הסכמי "שלום תמורת שלום") עם מדינות ערב.

בינתיים, הפכו ממשלות הימין תחת נתניהו לרדיקליות ומשיחיות. ניהול הסכסוך על אש קטנה הפך לקידום מעשי של סיפוח הגדה המערבית, במהלכים מואצים שהתסיסו את השטח, הגבירו את הסכנה להסלמה אלימה ועודדו את הטרור. כל אלה, בצירוף ההפיכה המשטרית שקידמה הממשלה הנוכחית, פגעו בחוסן הלאומי, החלישו את ישראל ושחקו את ההרתעה שלה במרחב, וגררו אותנו לטבח הנורא בשבת השחורה.

7 באוקטובר יצר רעידת אדמה לא רק בישראל אלא גם בקרב מדינות האזור ובתפיסה האזורית של מדינות המערב וארצות הברית בראשן. כך, ועל רקע הדשדוש המתמשך במלחמה, מוביל הנשיא ביידן בשיתוף עם מדינות האזור, מתווה מדיני מקיף להשגת אותם היעדים שישראל עצמה הציבה – השבת החטופים, מיטוט החמאס בעזה, והשגת ביטחון למדינת ישראל ולאזרחיה. המתווה נועד לקדם תהליך מדיני שיוביל בהדרגה להקמת מדינה פלסטינית מפורזת, ולנורמליזציה נרחבת של מדינות האזור עם ישראל. ממשלת ישראל הנוכחית, בהובלת נתניהו, דוחה את העקרונות המנחים של מתווה ביידן. היא עושה זאת משום שהן נתניהו והן הימין הדתי-קיצוני, שחברו זה לאלה, חולקים את אותה התוכנית לעתידה של ישראל – מלחמת נצח. תוכנית שמנוגדת לאינטרסים הלאומיים של מדינת ישראל – להיות מדינה יהודית ודמוקרטית, בטוחה ושוויונית.

ניהול הסכסוך על אש קטנה הפך לקידום מעשי של סיפוח הגדה המערבית, במהלכים שהגבירו את הסכנה להסלמה אלימה. בצירוף ההפיכה המשטרית שקידמה הממשלה, הם החלישו את ישראל ושחקו את ההרתעה שלה במרחב

מדינה בטוחה: שאזרחיה חיים בבטחה ומנהלים שגרת חיים נורמלית, גם בלב המדינה וגם בסמוך לגבולותיה.

מדינה דמוקרטית: שקיימת בה סולידריות רחבה בין אזרחי המדינה ובין השלטון לבין האזרחים. מדינה המאפשרת חירות לאזרחיה, מעניקה להם שוויון, ומבססת שלטון אפקטיבי עם הפרדת רשויות מלאה. בישראל עקרונות אלה מגולמים במגילת העצמאות. היפרדות מדינית מהפלסטינים היא תנאי הכרחי, גם אם לא יחיד, לכך שישראל תישאר דמוקרטית ולא תהפוך למדינה שאינה מדינת חוק המקיימת שוויון בין כל אזרחיה.

מדינתו של העם היהודי: על מנת לממש את החזון הציוני ולשמר את מדינת ישראל כביתו של העם היהודי שאורחותיה בעלות צביון יהודי, מחויבת ישראל להבטיח את שימורו של רוב יהודי. המשך השליטה בשטחים מונע את הבטחתו של הרוב הזה בראייה לדורות קדימה, ולכן היפרדות מדינית מהפלסטינים היא הכרח להבטחת זהותה היהודית של ישראל.

קיומה ארוך הטווח של ישראל כמדינה בטוחה, שוויונית, יהודית ודמוקרטית, מחייב שינוי תפיסתי מעמיק בכל הנוגע לסכסוך הישראלי-פלסטיני, לאפשרות לפתור אותו ולדרך לעשות זאת. השילוב בין קריסתה של תפיסת ניהול הסכסוך לבין ההזדמנות המדינית הבין-לאומית שמובילה ארצות הברית הוא נקודת זמן קריטית עבור המחנה הדמוקרטי, שמאמין בישראל הזו ולוחם למענה. מול תוכניות מלחמת הנצח שמקדמים נתניהו והימין הדתי-קיצוני, למחנה הדמוקרטי חייבת להיות תוכנית משלו. תוכנית פוזיטיבית שתזכה לתמיכה בקרב רוב הציבור בישראל, ושבבסיסה תפיסה הסדרית לפתרון הסכסוך שמיתרגמת לתוכנית פעולה ישימה.¹

למחנה הדמוקרטי
חייבת להיות תוכנית
משלו. תוכנית
פוזיטיבית שתזכה
לתמיכה בקרב רוב
הציבור בישראל,
ושבבסיסה תפיסה
הסדרית לפתרון
הסכסוך שמיתרגמת
לתוכנית פעולה
ישימה

היוזמה הישראלית

היוזמה הישראלית היא תפיסה עדכנית שמעמידה במרכז את פתרון שתי המדינות כפתרון היחיד שיספק לישראל ביטחון עמוק וארוך טווח, תוך שלושה חידושים.

הראשון הוא יישום לקחים מניסיונות העבר. האינתיפאדה הראשונה פרצה בשלהי 1987 כהתקוממות עממית של הפלסטינים בשטחים לאחר 20 שנות כיבוש. צה"ל לא הצליח לדכא את האינתיפאדה, והרמטכ"ל דן שומרון קבע כי כדי לסיים אותה נדרש פתרון מדיני ולא צבאי. יצחק רבין, אז שר הביטחון, הגיע למסקנות דומות בעקבות האירועים. קידום התהליך המדיני מול אש"ף, שהוביל רבין כראש הממשלה, היה תוצאה של התובנה ש**פתרון צבאי לבדו אינו מביא ביטחון**, ונדרש שילוב בין עוצמה צבאית ליוזמה מדינית. לקח נוסף הוא שאי אפשר להבטיח פתרון ללא הגדרת יעד סופי מוסכם על הצדדים. **הסכם אוסלו** היה צעד אמיץ לעבר פשרה היסטורית בין ישראל לפלסטינים, אבל הוא נוסח ללא יעד סופי מוסכם ומפורש, והותיר את שאלת הסיום להמשך הדרך. הדבר עורר פער ציפיות ויצר חילוקי דעות לאורך התהליך, שסייעו לטרור הפלסטיני לצמוח פרא. עמימות ההסכם והיותו שנוי במחלוקת בתוך ישראל, הובילו לרצח רבין ולטרפודו של ההסכם על ידי הימין הדתי-קיצוני. הלקח השלישי נלמד **מהגישה החד-צדדית**, בה נקטה ישראל בהתנתקות מרצועת עזה. זו לא צלחה, כיוון שיצרה "ואקום" בשטח, ואפשרה לחמאס להקים ישות טרור סמי-מדינית מסוכנת.

החידוש השני של היוזמה הישראלית הוא בהיותה ישימה ומדורגת. כבר כמה עשורים שהדמיון הישראלי לא מסוגל להכיל את המונח שלום, או לחשוב על הסכם בדרך אחרת מלבד תהליך שמתחיל סביב שולחנות משא ומתן בחדרים סגורים ומסתתים בחתימה על מדשאת הבית הלבן. אך גם אם הדרך להסדר חייבת לעבור בישיבה מסביב לשולחן המשא ומתן, הרי שהיא לא יכולה להתחיל בה או להיות תלויה רק בה. המציאות המלחמתית שנוצרה כיום מציבה אתגרים ואילוצים מורכבים בפני ישראל בבואה לייצב את מצבה הביטחוני. ישראל פועלת להשלים את ההישג של פירוק חמאס מיכולותיו ומשלטונו, בעוד הוא אוזח בידי 134 חטופים ישראלים. המצב ההומניטרי הקשה ברצועת עזה מחייב מענה סדור בראייה לטווח ארוך. הרשות הפלסטינית אינה כשירה בעת הנוכחית לקבל את מפתחות השליטה על הרצועה מידי צה"ל, וגם לא תסכים לעשות זאת ללא אופק מדיני ראוי. המערכת הבין-לאומית והאזורית פועלת לקידום תהליך מדיני, אך אינה ששה לקדם נוכחות מעשית בעזה שתיטול אחריות ותאפשר העברת מקל, ללא ערבויות מדיניות מצד ישראל. זו הסיבה שבגללה **צריך לקדם הסכם אך לא לחכות לו**: עד התממשותו של הסדר מדיני-ביטחוני, צריכה ממשלה שמעמידה את הביטחון בראש סדר העדיפויות שלה, לקדם מהלכים מדיניים וצעדים פרקטיים בשטח שיובילו לעבר מציאות בין-מדינית, ימנעו קיפאון בתהליך בין ישראל לפלסטינים, יסייעו בבניית הרשות הפלסטינית המחודשת כפרטנר לביטחון, יתמכו בתהליכי הייצוב והשיקום האזוריים, יבלמו את תהליכי הסיפוח דה-פקטו וכשירו את הקרקע לקידום הסדר יציב. חלק גדול מהצעדים הללו כבר כתובים עד לרמת הפרטים הקטנים וניתנים לקידום החל ממחר בבוקר.

והחידוש השלישי של היוזמה הישראלית הוא בהבנה שגם אם ליבת הסכסוך היא בין ישראל

צריך לקדם הסכם אך לא לחכות לו: עד התממשותו של הסדר מדיני-ביטחוני, צריכה ממשלה שמעמידה את הביטחון בראש סדר העדיפויות שלה, לקדם מהלכים מדיניים וצעדים פרקטיים בשטח

לפלסטינים, הרי שהפתרון יכול להיות מבוסס רק על גישה אזורית רחבה שתוביל להסדר ישראלי-פלסטיני-אזורי.

כדי לספק ביטחון עמוק וארוך טווח לכלל אזרחיה, מדינת ישראל חייבת להיות חלק ממערכת בריתות רחבה יותר. בשנים האחרונות הפכה המציאות הבין-לאומית למציאות של עימות דו-קוטבי, בין הדמוקרטיה הליברלית – ובראשן ארצות הברית ומדינות האיחוד האירופי – לבין מדינות בעלות משטר סמכותני, בראשן איראן ורוסיה. לכאורה, הצד אליו תשתייך ישראל אמור היה להיות ברור, אך בשנים האחרונות, הוביל נתניהו את ממשלותיו להתרחק מהמערב ומהערכים הדמוקרטיים-ליברליים אליהם הייתה מחויבת. הוא שבר את עקרון הדו-מפלגתיות שכל ממשלות ישראל הקפידו למלא ביחסים עם ארצות הברית, וניסה לכרות ברית עם מנהיגים פופוליסטיים ועם מנהיגים סמכותניים ואנטי-דמוקרטיים ברוסיה, במזרח אירופה ובהודו. במקביל, מהלכי הנורמליזציה שקודמו עם מדינות ערב המתונות נטעו אשליה בתודעה הישראלית כאילו האפשרות של ישראל לנורמליזציה ולביטחון באמצעות הסדרים יכולה להתקיים במסלול עוקף פלסטינים, כולל האפשרות לחסימת איראן ושלוחותיה. 7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו הוכיחו שמדובר באשליה ותו לא. שיתוף הפעולה של מדינות האזור, של ארצות הברית ושל המערב הכרחי גם כדי להתמודד עם האיומים הרחבים שהפכו כעת מוחשיים מתמיד: חיזבאללה בצפון, החות'ים בתימן ומאחורי כולם איראן, שמדיניותו הכושלת של נתניהו סייעה להפוך למדינת סף גרעינית. ישראל לא יכולה ולא צריכה לפעול לבד מול האיומים הללו, שמסכנים את יציבות האזור והעולם כולו. מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר סימנה גם את סופו של עידן "שלום תמורת שלום". על רקע המתקפה הזו וממדי ההרס ברצועת עזה, אף מדינה ערבית, ודאי לא סעודיה, לא תעניק לישראל נורמליזציה ללא תמורה מדינית הולמת עבור הפלסטינים.

המציאות הנוכחית מאפשרת לישראל לקדם גישה אזורית שתסייע בהשגת הסדר יציב, תפתח הזדמנויות חדשות להתמודדות עם אתגרי ההסדר המדיני, ותקדם מענה מוצלח ואפקטיבי יותר למגוון האיומים והאתגרים האזוריים, במסגרת של שותפות אזורית ובין-לאומית.

שיתוף הפעולה של מדינות האזור וארצות הברית הכרחי גם כדי להתמודד עם איראן, שמדיניותו הכושלת של נתניהו סייעה להפוך למדינת סף גרעינית. ישראל לא יכולה ולא צריכה לפעול לבד מול האיומים הללו

מרכיבי היוזמה

1. אופק מדיני. הצבת חזון מדיני מוסכם בתחילת הדרך תעניק תנופה למעבר מהיר ממצב עימות ומלחמה לתהליך מדיני המבוסס על הכרעה היסטורית, והכולל פרמטרים ברורים לגבי תמונת הסיום (על בסיס החלטות בין-לאומיות קודמות). החזון ימחיש את כוונות הצדדים, יחזק את הגורמים המתונים מול הקיצונים המעוניינים בהנצחת מצב המלחמה ויוביל לשינוי הלכי הרוח בציבור הישראלי והפלסטיני וברחבי המזרח התיכון. ד"ר ח'ליל שקאקי, מהמרכז הפלסטיני לחקר סקרים ומדיניות ברמאללה, נחשב למקור אמין להבנת המגמות בחברה הפלסטינית. נתוני המחקר שלו מראים כי בשנות ה-90 של עידן אוסלו, בהן הייתה תקווה להתקדמות אל עבר סיום הסכסוך הישראלי-פלסטיני, תמך הציבור הפלסטיני באופן גורף ברשות הפלסטינית ובהגעה להסדר מדיני, בעוד שתמיכתו בטרור הייתה נמוכה יחסית ועמדה על 13%. בשנים האחרונות, לעומת זאת, מראים הנתונים כי ככל שממשלות הימין בישראל הדפו כל סיכוי לקידומו של הסדר מדיני, התמיכה ברשות הפלסטינית בקרב הציבור הפלסטיני ירדה מאוד, וחלה עלייה דרמטית בתמיכה בחמאס ובטרור (מעל 80%). הנתונים הללו משקפים את היותן של עמדות הציבור הפלסטיני תלויות במצב הפוליטי-מדיני וניתנות לשינוי, ומצביעים על כך שקיומו של אופק מדיני משפיע באופן ניכר על התמיכה בטרור.

בשנות ה-90 רק 13% מהציבור הפלסטיני הביע תמיכה בטרור. בשנים האחרונות ככל שממשלות הימין הדפו כל סיכוי לקידום הסדר מדיני, אחוז התמיכה בטרור עלה למעל ל-80%

2. מדינה פלסטינית מכורזת, עצמאית ונפרדת מישראל. מדינה מפורזת אך בעלת יכולות לנהל את עצמה ולסייע לישראל בלחימה אפקטיבית מול הטרור, לאפשר היפרדות מדינית ולמנוע מצב בו ישראל שולטת ישירות ביותר מ-5 מיליון פלסטינים. הרשות הפלסטינית הוכיחה בעבר את יכולותיה, הן כפרטנרית לביטחון והן כבעלת יכולות להקמה ולביסוס מוסדות שלטוניים ועצמאיים. במשך למעלה משש שנים פעלה רשות כזו תחת הובלתו של ראש הממשלה סלאם פיארד וזכתה לשבחים, הן מצד מערכת הביטחון הישראלית, נוכח תיאום ביטחוני מוצלח ומציל חיים, והן מצד גורמים רבים בקהילה הבין-לאומית. ב-2012 אף הכיר הבנק העולמי ברשות הפלסטינית כישות שעברה את מבחן המדינה. השקעה בבינוי מוסדי וקידום היכולות המדיניות של הפלסטינים, לרבות מנגנונים מוסדיים, תשתיות ויכולות משילות, לצד צעדים שיבטיחו את השינויים הנחוצים ברשות הפלסטינית בגלגולה הנוכחי - יאפשרו את ביסוסו של פרטנר פלסטיני בעל יכולות ניהול עצמי במציאות של שתי מדינות.

3. ברית מתונים בהובלת ארצות הברית. ברית כזו תייצר מענה אפקטיבי יותר נגד איראן ושלוחיה בליווי מטריית ביטחון אמריקאית-ישראלית מרתיעה במזרח התיכון, תספק רוח גבית לישראל ולפלסטינים, תקל על הניהול והמימון של המהלכים הנדרשים ביום שאחרי המלחמה ותתמוך את קידום של צעדים מעשיים, בעזה ובגדה המערבית. בהמשך, היא גם תסייע לקדם פתרונות הולמים לסוגיות הליבה במסגרת הדיאלוג המדיני בין ישראל לפלסטינים.

4. עצירת ההתנחלויות ומהלכי הסיפוח. הימין הדתי-קיצוני הוא מכשול מרכזי בפני היכולת לקדם הסדרה ישראלית-פלסטינית. מנהיגיו הפוליטיים, הכוח שהניע את גלגלי ההפיכה המשטרית בשנה האחרונה, מקדמים בעת הזו הקמה מחדש של התנחלויות בלב רצועת עזה, בדרך להחזרת השליטה הישראלית בשטח וסיפוחו לישראל. תוכנית זו מצטרפת למהלכי

סיפוח שקודמו בקצב מהיר בגדה המערבית מאז הקמתה של הממשלה הנוכחית ומטרתם לסכל בכל דרך את אפשרות ההגעה להסדר. ההתנחלויות שאינן סמוכות גדר ורובם המכריע של המאחזים יושבים בעומק השטח ובלב האוכלוסייה הפלסטינית ומשמשים בתי גידול לטרור היהודי ולאלימות מתנחלים נגד פלסטינים. אלה מתסיסים את השטח, מסיטים את הקשב של צה"ל מהמוכנות למלחמה, וגוררים פגיעה קשה בלגיטימציה של ישראל בקהילה הבין-לאומית. לכן, יש צורך בבלימה וקיפול לאחור של מהלכי הסיפוח לצד צעדים יזומים שיאותתו, הן כלפי פנים והן כלפי חוץ, שפניה של ישראל להסדר.

הימין הדתי-קיצוני
הוא מכשול מרכזי
בפני היכולת לקדם
הסדרה. מנהיגיו
הפוליטיים, שהניעו
את גלגלי ההפיכה
המשטרית, מקדמים
בעת הזו הקמה
מחדש של התנחלויות
בלב רצועת עזה,
בדרך לסיפוחה
לישראל

תוכנית הפעולה: מפת דרכים מדינית לביטחון ארוך טווח²

על בסיס החידושים בתפיסת היוזמה הישראלית ובאמצעות ארבעת מרכיביה, ניתן לשרטט תוכנית פעולה ישימה ומיידית, החל מסיום המלחמה ועד להסדר מדיני אזורי. ישנה חשיבות להגדרה מראש של מסגרת זמנים ליישומה של התוכנית במדורג – הן על מנת למנוע את שיבוש התהליך כתוצאה מביצוע נמהר או בוסרי של המהלכים ולייצר איזון בין השאיפה לקדם מהלכים באפקטיביות ובאופן מציאותי, והן כדי לא לאפשר את מסמוס התהליך והירידה בתקווה ובאמון בקרב השחקנים השונים. לוחות הזמנים ותנופת ההתקדמות ימנעו מהקיצונים אפשרות לטרפד את התהליך ולהפוך את החזון המדיני לרחוק מדי מהעין. הם גם יאפשרו למצות את תהליכי השינוי הנדרשים, בשני הצדדים, וימנעו מהתהליך לקרוס כבר עם תחילתו.

פתיחה: סיום המלחמה והצבת חזון מדיני מוסכם

ישראל תקדם אסטרטגיית יציאה מהמלחמה, תוך גיבושו של חזון מדיני שיאפשר לצאת ממעגל האלימות ולהיכנס למסלול הסדרה, בשיתוף פעולה עם ארצות הברית. הפתיחה תכלול:

א. ועידת שלום בין-לאומית. השקת מפת הדרכים העדכנית וחזוק הלגיטימציה החיצונית והפנימית לתהליכי ההמשך. הוועידה תייצר את החיבור הנדרש בין הבסת החמאס, קידום מהלכי הייצוב, הפירוז והשיקום ברצועת עזה וקידום החזון המדיני הרחב יותר של מדינה פלסטינית מפורזת החיה בשלום לצד מדינת ישראל. זאת, על בסיס החלטה עדכנית של מועצת הביטחון או מימוש החלטותיה הקודמות - 242 (1967), 338 (1973), 1515 (2003), ו-2334 (2016).³ ועידת השלום תציע מודל היברידי, שיכלול הן צד מעשי – קידום תוכנית אסטרטגית לבנייה מחודשת של תשתיות מקיימות חיים ברצועת עזה, בסיוע בין-לאומי ואזורי – והן את הנעתו של המהלך המדיני בין ישראל והפלסטינים, העצמתה וחידושה של הרשות הפלסטינית כמדינה בדרך ונכונות לקידום של משא ומתן מדיני, אשר יביא בסוף התהליך להקמת מדינה פלסטינית מפורזת ולהשלמת הסכמי השלום בין ישראל ומדינות ערב, בראש ובראשונה ערב הסעודית.⁴

ב. כינון מסגרת בין-לאומית-אזורית. המסגרת – כינון מחודש דמוי ה"קוורטט"⁵ – תסייע ותפקח על מימוש מפת הדרכים, ותשקף את הסדר הגלובלי המתהווה בכך שתובל על ידי ארצות הברית ותכלול את האיחוד האירופי ומדינות ערביות מובילות (בדגש על ערב הסעודית, מצרים, ירדן ואיחוד האמירויות). רוסיה, החברה בקוורטט המקורי, לא תיכלל במסגרת בשל היותה מחוברת ל"ציר ההתנגדות" עם איראן.

על אף תפקידה המרכזי של המסגרת עצמה, המהלך כולו ידרוש מחויבות אמריקאית ומעורבות ישירה ומתמשכת שלה. ארצות הברית תשמש כגוף המבקר בכל הקשור לקצב ההתקדמות והמעבר בין שלבי התוכנית. זאת, גם כלקח מכשלי מפת הדרכים משנת 2003, אשר אפשרה לישראל ולפלסטינים לעצור את ההתקדמות בכל עת שחפצו בכך.⁶

הוועידה תייצר את החיבור הנדרש בין הבסת החמאס, קידום מהלכי הייצוב, הפירוז והשיקום ברצועת עזה וקידום החזון המדיני

ג. הצהרת מחויבות ליישום מפת הדרכים

ישראל תצהיר על נכונותה לחזק את הרשות הפלסטינית כמדינה בדרך, לחדש את החיבור בין עזה לגדה המערבית כיחידה טריטוריאלית אחת, לנהל משא ומתן להסדר סופי, ולהכיר במדינה פלסטינית בת-קיימה ומפורזת, החיה בשלום לצד ישראל.

הפלסטינים יצהירו על שטחי 1967 (רצועת עזה והגדה המערבית) כעל האזורים בהם תכונן המדינה הפלסטינית. הם יכירו בישראל כמדינה ריבונית תחת העיקרון של שתי מדינות לשני העמים, יתחייבו לנטוש את דרך הטרור, להוביל מהלכי דה-רדיקליזציה ולמנוע הסתה, וליישם את העיקרון של "חוק אחד - נשק אחד".

מדינות המסגרת הבין-לאומית החדשה, בהובלת ארצות הברית ובהשתתפות מדינות אירופה ומדינות ערב שישולבו בתהליך, יצהירו על נכונותן להירתם ולסייע בקידום ובמימון צעדים במסגרת מפת הדרכים, לקדם תהליכים לנרמול היחסים עם ישראל, ברוח יוזמת השלום הערבית, ויביעו נכונות משותפת לגבש קואליציית הגנה אזורית, תחת חסותה של ארצות הברית.

תקופת המעבר: קידום מדיניות פלסטינית, העמקת שותפות אזורית, עצירת התנחלויות והכשרת הקרקע להסדר יציב

תקופת המעבר תארוך בין שנתיים לשלוש שנים, ותתחיל מיד לאחר השקת מפת הדרכים. המהלכים במסגרתה יבוצעו באופן שונה מכפי שהיה בתהליך אוסלו ויובילו בהדרגה לעיצוב של מציאות בין-מדינית, תחת חזון מדיני רחב ומוסכם ובסיוע אזורי נרחב. בצעד זה ייכללו:

חלוקה טריטוריאלית חדשה. קידום צעדים שיקנו רציפות חלקית בגדה המערבית וייצרו בהדרגה חיבור קבוע בין עזה והגדה. ניתן יהיה לשנות את החלוקה המוכרת על בסיס שטחי A, B ו-C, מתוך הבנה שהחלוקה יצרה מצב בעייתי שאפשר לימין הדתי-קיצוני לנצל את הקיפאון המדיני ולהשתלט על מרבית שטחי C, שנועדו במקור להוות את עיקר שטחי המדינה הפלסטינית העתידית.

עדכון ההסכמים הכלכליים. ישראל והפלסטינים מודעים לכך שפרוטוקול פריז משנת 1994 המסדיר את היחסים הכלכליים ביניהן, אינו תואם את המציאות הנוכחית, מנציח את התלות הכלכלית הפלסטינית בישראל, ואינו מאפשר לפלסטינים להתפתח בכלכלה עצמאית משלהם. לפיכך, יידרשו הסכמים חדשים שיאפשרו לקדם בהדרגה כלכלה פלסטינית עצמאית המשולבת ככל הניתן בעולם הערבי שסביבה.

קידום משילות וביטחון פנים. תקופת המעבר תתמקד במגוון תהליכי רפורמה ברשות הפלסטינית ובהקמת מערכת ממשלתית תקינה, שתכלול גם מערך ביטחון שונה מהקיים. המערך החדש יעבוד בתיאום הדוק עם מערכת הביטחון הישראלית ויוכל להתמודד באפקטיביות רבה יותר עם משימות ביטחון הפנים והלחימה בטרור ובהסתה.

במקביל לצעדים הבין-מדינתיים, תועצם בתקופת המעבר גם הפעילות התומכת מצד הזירה האזורית. תמיכה ומעורבות של מדינות האזור והקהילה הבין-לאומית, יקלו על הפעילות בגדה המערבית וברצועת עזה, יקדמו שיקום מהיר של רצועת עזה, יספקו ביטחונות לפלסטינים ולישראל, ואף יקדמו מגה-פרויקטים כלכליים משני מציאות. בתקופה זו, בניגוד להתנהלות בתהליך אוסלו, ישראל תעצור את צעדי ההתנחלות בעומק הגדה המערבית ואת בניית המאחזים הלא-חוקיים, שלוו מתחילת 2023 בתהליך מואץ של סיפוח שנועד למנוע אפשרות לחלוקת הארץ לשתי מדינות.

תקופת המעבר תוביל בהדרגה לעיצוב מציאות בין-מדינית, תחת חזון מדיני רחב ומוסכם ובסיוע אזורי נרחב

© רצף הפעולות בתקופת המעבר

א. מהלכים מידיים: עיצוב המעורבות החיצונית, ייצוב ביטחוני והומניטרי, תחילת עבודות השיקום, וקידום רשות פלסטינית מחודשת ומחוזקת.

ב. מהלכים לקידום מדינתיות פלסטינית: הכרה בין-לאומית במדינה בהסכמה עם ישראל, קידום צעדים בוני אמון, השבת הרשות הפלסטינית לרצועת עזה, וקידום פרויקטים בסיוע אזורי.

ג. הכשרת הקרקע להסדר סופי: בחירות פלסטיניות בתנאים נאותים, ודיאלוג מכין למשא ומתן המדיני.

בתוך הרצף המוצג, ייכללו 10 "לבנים" מרכזיות מהן תיבנה תקופת המעבר כולה והן שיכשירו את הקרקע להסדר מדיני-ביטחוני יציב, כלומר לביטחון ישראלי עמוק לטווח ארוך.

1. עיצוב מעורבות בין-לאומית ואזורית תומכת, שתסייע בכינון מנגנון לשלב הביניים, לקראת העברת השליטה על עזה מישראל אל שלטון פלסטיני עצמאי ואפקטיבי. המצב בעזה מחייב גם התייחסות מידית להיבטים הומניטריים ולקידום אסטרטגיה הומניטרית-תשתיתית,⁷ שתשמש בפני עצמה הזדמנות לשלב שחקנים אזוריים ובין-לאומיים בעזה, ביום שאחרי המלחמה. האינטרס של ישראל הוא להימנע משהות ממושכת בעזה. כיבוש מחדש של עזה יחייב אותנו לשאת בנטל האזרחי, וימנע שיקום וכינון של מערכת שלטונית חלופית בת-קיימה. לפיכך, בפני ישראל עומדות שתי אפשרויות:

הראשונה, לכוון **כוח רב-לאומי**, על בסיס החלטה בין-לאומית מחייבת (מתוקף פרק 7 של מועצת הביטחון). מדובר בכוח אוכף שלום, שיכלול חיילים לוחמים ממסגרות נאט"ו, ובשאיפה גם מכוחות צבא ערביים ידידותיים, שייסיעו לכוון משטר מעבר פלסטיני מחודש, בשיתוף פעולה עם הרשות הפלסטינית. הכוח גם יוביל את תהליך שיקום רצועת עזה, ויסייע בבניית מוסדות המדינה הפלסטינית העתידית.⁸ אלא שההנחה היא שגם אם ישראל תסכים להציב כוח בין-לאומי-ערבי ברצועת עזה (כרגע היא מסרבת לכך), ספק אם מדינות העולם ומדינות ערב יסכימו לסכן את חייליהן, ליטול אחריות ביטחונית על אזור לחימה בוער, ולהבטיח את ישראל מפני הטרור הפלסטיני. לפיכך, הסיכוי למימוש חלופה זו אינו גבוה.

השנייה, **לעצב את המעורבות החיצונית** בשיתוף עם מדינות ערב, אירופה וארצות הברית, גם ללא "רגליים" זרות על הקרקע. זאת, בתנאי שישראל תסכים לבסס חלופה פלסטינית זמנית לשליטה חלקית ברצועת עזה, לקדם מתווה מדיני סדור לפתרון מדיני ולתחם בזמן קצוב את פעילותה הצבאית לפירוק חמאס. המעורבות החיצונית תזכה במקרה זה להסכמה מצד הרשות הפלסטינית, ותאפשר לקדם את הכשרת השלטון החלופי ואת שיקום רצועת עזה. זאת, תחת העיקרון המנחה לפיו צה"ל ישלים את משימתו הצבאית תוך תקופה מוגבלת ומתוחמת, וינכח רק במעטפת החיצונית של הרצועה. לאחר מכן, תתאפשר העברת מקל מלאה לשלטון פלסטיני חלופי ראוי, באופן מדורג ובסיוע בין-לאומי ואזורי צמוד.

2. שיקום רצועת עזה. שיקום הרצועה, שבשלביו הראשונים חיוני לשם הבטחת התשתיות מקיימות החיים, ליצירת שגרת חיים סבירה, ליישוב מחדש של הפליטים ולבניית חוסן ותחושת ביטחון גם בקרב העזתים, יתקיים כמהלך בין-לאומי וכחלק מתהליך ההסדרה הכולל. השיקום

צה"ל ישלים את משימתו הצבאית תוך תקופה מוגבלת ומתוחמת, וינכח רק במעטפת החיצונית של הרצועה. העברת מקל מלאה לשלטון פלסטיני חלופי ראוי, תתאפשר באופן מדורג ובסיוע בין-לאומי ואזורי צמוד

יתבצע בראייה מדינתית ויטייחס גם לגדה המערבית. לצד תכנון ובנייה מסיבית מחדש של מבנים ותשתיות שנהרסו במלחמה, הוא יכלול גם הקמת פרויקטים בתחומי תשתית, תעסוקה ותחבורה וכשיר את החיבור הכלכלי בין עזה והגדה, כמו גם בין עזה למרחב הערבי, בפרט למדינות המפרץ. בנוסף, הוא יאפשר חיבור של הרצועה לפרויקטים כלכליים אזוריים שקיימים כבר כיום. בהמשך, השיקום יקדם בהדרגה את היכולות הכלכליות העצמאיות של הפלסטינים, מתוך כוונה לצמצם בטווח הארוך את התלות הפלסטינית בישראל.⁹

כלפי פנים, עומדת בפני ישראל בשנים הקרובות משימת השיקום של הנגב המערבי, שרצוי שתיעשה גם היא תוך ראייה מרחבית כוללת, ותוך חיבור לפרויקטים תשתיתיים גדולים שיעניקו לאזור חוסן ובסיס כלכלי וביטחוני איתן.

3. בניית רשות פלסטינית מחודשת כבסיס למדינה בדרך. הרשות הפלסטינית תקיים תהליך

סדור של רפורמות ביטחוניות, מוסדיות-מבניות וכלכליות, מתוך כוונה להניח את הבסיס ל"מדינה שבדרך" – רשות פלסטינית בעלת לגיטימציה, מסוגלות ומוטיבציות מחודשות, שתשלוט ברצועת עזה ובגדה המערבית. הרפורמות ייעשו בהובלת המסגרת הבין-לאומית החדשה ובתיאום עם ישראל והמנגנונים הפלסטיניים הקיימים, וימומשו ברוח התוכניות שקידם בעבר ראש הממשלה הפלסטיני, סלאם פיאד. ברפורמות ייכללו גם מהלכים לקידום דה-רדיקליזציה בחברה הפלסטינית ותהליכי שינוי עמוקים במערך הביטחון הפלסטיני, במערכת החינוך ובמערכת המשפט, שנכגמה בשנים האחרונות תחת הנהגת מחמוד עבאס.¹⁰

4. הכרה בין-לאומית במדינה פלסטינית. נושא ההכרה הגלובלית במדינה פלסטינית זוכה

לאחרונה לתמיכה בקרב מדינות העולם, בפרט בממשל האמריקאי ובמדינות מובילות באירופה. זאת, מתוך הבנה שעצם ההכרה מייצרת דינמיקה המחייבת את ישראל ואת הפלסטינים לקדם מציאות בין-מדינתית, לאו דווקא לאחר החתימה על הסכם סופי, אלא כבר מהעת הנוכחית. חשוב שהמהלך של הכרה בין-לאומית במדינה פלסטינית לא יתממש כמהלך חד-צדדי מצד המערכת הבין-לאומית (כפי שמסתמן כיום), אלא יבוצע בהובלת ארצות הברית ומדינות מובילות בעולם, כמהלך מותנה והצהרתי, שיתממש בתיאום ובהסכמה עם ממשלת ישראל. ההכרה תטייחס למדינה פלסטינית מפורזת ובת-קיימה החיה בשלום לצד ישראל כתוצאה מהסדר מדיני יציב. המהלך יהווה "משנה משחק" (Game changer), כיוון שהוא ימחיש את התנועה הכוללת לעבר מציאות בין-מדינתית, יחזק באופן ניכר את הגורמים המתונים בחברה הפלסטינית, וגם יציב תמרור אדום בפני ניסיונות הימין הדתי-קיצוני בישראל בניסיונותיו לממש מהלכי סיפוח, לשוב ולהתיישב ברצועת עזה, להרחיב התנחלויות עומק ולהקים מאחזים לא חוקיים בגדה המערבית.

5. פעילות פלסטינית אפקטיבית במאבק בטרור. בצד מהלכי הרפורמה ברשות הפלסטינית,

מערך הביטחון הפלסטיני יידרש לפעול ולהפגין עשייה אפקטיבית נגד הטרור ומול גילויי אלימות והסתה. הרשות הפלסטינית תקפיד על תיאום ביטחוני עמוק עם ישראל בשתי הגזרות, תאסוף נשק לא חוקי, ותפעל לקידום תהליכי דה-רדיקליזציה עמוקים בחברה הפלסטינית, ובכלל זה תהליכים לביסוס סובלנות בין-דתית וחינוך לאסלאם מתון, בסיוע מדינות ערב.

6. צעדים בוני אמון מצד ישראל. ישראל תקדם צעדים מול הרשות הפלסטינית בנושאי טריטוריה

כלפי פנים, עומדת בפני ישראל בשנים הקרובות משימת השיקום של הנגב המערבי, שרצוי שתיעשה גם היא תוך ראייה מרחבית כוללת, ותוך חיבור לפרויקטים תשתיתיים גדולים שיעניקו לאזור חוסן ובסיס כלכלי וביטחוני איתן

וכלכלה, שימחישו את כוונותיה לקדם הסדר מדיני יציב המבוסס על פתרון שתי המדינות: חידוש הדרגתי של המעבר בין הגדה המערבית לרצועת עזה; העברת שטחים בגדה המערבית לאחריות פלסטינית; קידום תוכניות מתאר פלסטיניות לבנייה ולקידום פרויקטים; כינוס הוועדה הכלכלית המשותפת העליונה ועדכון פרוטוקול פריז באופן שיקדם ויטפח כלכלה פלסטינית עצמאית ובלתי תלויה בכלכלת ישראל; שיחרור אסירים פלסטיניים מהכלא, כמחווה שתותנה בהתייבות לנטוש את דרך האלימות והטרור (בהתאם למודל הסכם המבוקשים המוצלח מ-2007);¹⁴ הקפאת הבנייה בהתנחלויות המצויות בעומק השטח ופינוי מאחזים לא חוקיים בתיאום עם הממשל האמריקאי; הענקת תמריצים למתנחלים היושבים בעומק השטח לעידוד פינוי לשטח ישראל (בעדיפות לאזורי הנגב והגליל) או לאזורי התיישבות הסמוכים לקו הירוק (גושי ההתיישבות) ומיועדים להישאר בידי ישראל בכל תרחיש הסדרי עתידי; קידום מהלכי דה-רדיקליזציה פנים-ישראליים, במסגרתם תופעל תוכנית ממשלתית מקיפה (מרמת הדרג המדיני ועד לרמת המח"ט בשטח) למניעת אלימות וטרור מצד יהודים נגד פלסטינים בגדה המערבית. בנוסף לכל אלה, תגדיר ישראל בהחלטת ממשלה רשות פלסטינית מחוזקת ומחודשת כאינטרס ישראלי לאומי חיוני.

7. הקמה ושילוב עזה והגדה במגה-פרויקטים אזוריים. לישראל אינטרס מובהק לקדם פרויקטים אזוריים, דוגמת מסדרון תעבורתי הודו-מזרח תיכון-ים תיכון,¹² הקמת אזורי תעסוקה וסחר חופשי, פרויקט "מים תמורת אנרגיה מתחדשת" (Green-Blue Prosperity),¹³ תוכנית "השכונה הדרומית" של האיחוד האירופי,¹⁴ תוכניות לשיפור ביטחון המזון בראייה אזורית ועוד. הפרויקטים מניחים, תחת מעטפת מדינית ראויה, את הבסיס לשינוי המציאות הקיימת, מקדמים יציבות ורווחה כלכלית ויכולים גם לחזק את המעמד הגאו-אסטרטגי של ישראל ולהכשיר את הקרקע לנורמליזציה. הם גם יאפשרו לחבר את הפלסטינים למרחב הערבי במזרח התיכון, וכך יצמצמו את התלות הכלכלית הפלסטינית בישראל. "הסכמי אברהם" והסדרים עם ערב הסעודית ומדינות נוספות ימנפו את היתרון היחסי של המדינות במזרח התיכון – גיוס השקעות והון מפרצי, יצוא ידע וטכנולוגיות מישראל וקידום תשתיות ותעסוקה בירדן, במצרים וברצועת עזה והגדה המערבית. לשם כך וכחלק ממפת הדרכים, יוקם מנגנון אזורי שיוביל את הנושא, ישמש גוף מייעץ למקבלי החלטות באזור, יאתר משקיעים, ימליץ על פרויקטים בעלי היתכנות, יגדיר חסמים ודרכי מענה ויצג קווים מנחים ליישום.¹⁵

8. מנגנון משותף למניעת הסלמה סביב הר הבית. יוקם מנגנון קבוע לדיאלוג, תיאום ושיתוף פעולה סביב נושא רגיש ונפיץ זה שיורכב מנציגים מישראל, מירדן ומהרשות הפלסטינית (אולי אף נציגות ערבית נוספת, דוגמת ערב הסעודית או מרוקו). המנגנון יאפשר שמירה על ערוץ תקשורת קבוע, יהווה כלי להחלפת מסרים ומידע ולבניית אמון, ויקדם תיאומים והכנות לקראת רגעי משבר ופעולות להרגעת הרוחות בהר-הבית/חראם א-שריף ובאגן הקדוש. זאת, על מנת לא להיקלע למצב המוכר בו מנסים הצדדים להתמודד עם אירועים נפיצים רק לאחר התרחשותם. המנגנון יכלול מומחים וגורמי שטח המכירים היטב את המצב באגן הקדוש ובירושלים, יעסוק גם בממד האזרחי ולא רק הביטחוני, ויכלול נציגים מהרמה המדינית, שיפעלו בתיאום עם מקבלי ההחלטות.¹⁶

9. בחירות בזירה הפלסטינית. הבחירות בזירה הפלסטינית יתקיימו לקראת סיום תקופת המעבר.

הבחירות בזירה הפלסטינית יתקיימו תחת התנאי של מניעת הצבת מועמדים לנשיאות ולמועצה המחוקקת מטעם חמאס או כל ארגון טרור אחר. זאת, על בסיס שלושת התנאים של הקוורטט אותם קיבלה ישראל בעבר

הן יתנהלו תחת נסיבות נאותות של תהליך מדיני מתקדם בו הוכח שהדרך המדינית והמתונה מביאה להישגים, תחת פיקוח אמריקאי וערבי, ובתיאום עם ישראל. הבחירות ימומשו תחת התנאי של מניעת הצבת מועמדים לנשיאות ולמועצה המחוקקת מטעם חמאס או כל ארגון טרור אחר. זאת, על בסיס הצבת שלושת התנאים של הקוורטט אותם קיבלה ישראל בעבר – נטישת דרך הטרור, הכרה בישראל כמדינה ריבונית והכרה בהסכמים הרשמיים שנחתמו בין ישראל לבין הפלסטינים.¹⁷ בשלב זה, תתחיל ישראל לנהל דיאלוג מקדים עם בכירי ההנהגה הפלסטינית הנבחרת ועם מנהיגי מדינות ההסדר הערביות, במטרה לקבוע אסטרטגיה משותפת לניהול המשא ומתן המדיני על הסדר הקבע, במישור הביילטרלי ובמישור האזורי.

10. ברית הגנה אזורית בהובלת ארצות הברית. במקביל לשאר אבני הדרך, תגובש ותופעל קואליציית הגנה אזורית, בהובלת ארצות הברית וישראל ובהשתתפות מדינות ערב – בדגש על מצרים, ירדן, ערב הסעודית והאמירויות – ותחל לפעול. הקואליציה תבטיח נוכחות כוחות הרתעה אמריקאיים במרחב,¹⁸ ותפעל בשותפות צבאית, מודיעינית, כלכלית ומדינית בין ישראל לבין מדינות האזור לטיפול באיום האיראני ובאיומים ואתגרים אזוריים נוספים, דוגמת הטרור הג'האדי ומשבר האקלים.

משא ומתן לקידום הסדר ישראלי-פלסטיני-אזורי

שלב זה ימשך שנה עד שנתיים ויכלול משא ומתן בין הנהגה ישראלית חפצת הכרעה להנהגה פלסטינית חדשה ולגיטימית, על בסיס עקרונות יוזמת השלום הערבית שיעודכנו בהתאם להקשר האקטואלי הנוכחי, תוך שיח מקדים עם ארצות הברית וערב הסעודית. המשא ומתן יוביל להסדר יציב, ולנורמליזציה בת-קיימה ורב-ממדית במרחב.

בשלב זה יתנהלו שני מסלולי משא ומתן במקביל. האחד בין ישראל לפלסטינים, והשני בין ישראל לפלסטינים ולמדינות ערב. האחרונות יסייעו לצדדים לקדם פתרונות בסוגיות הליבה (ביטחון, פליטים, ירושלים) שבמחלוקת, ובמקביל יכשירו את הקרקע לנורמליזציה במרחב המזרח התיכון. תוצאות המשא ומתן יובילו לכך שמדינת ישראל תהיה בעלת גבולות מוסכמים, מוכרים ובטוחים, תזכה להכרה בין-לאומית, להשתלבות במרחב המזרח התיכון ולמציאות של שלום וביטחון לצד מדינה פלסטינית מפורזת ובת-קיימה.

יתנהלו שני מסלולי משא ומתן במקביל: בין ישראל לפלסטינים, ובין ישראל לפלסטינים ולמדינות ערב. האחרונות, יסייעו בפיתרון סוגיות הליבה וכשירו את הקרקע לנורמליזציה במרחב המזרח התיכון

מפת-דרכים 2.0

היוזמה הישראלית

מפת דרכים מדינית לביטחון ארוך טווח

לוח זמנים: 3-5 שנים

צעד 3 משא ומתן (1-2 שנים)	צעד 2 תקופת מעבר (2-3 שנים)	צעד 1 אופק מדיני
<ul style="list-style-type: none"> - מתווה אזורי על בסיס עדכון יוזמת השלום הערבית - מדינה פלסטינית מפורזת - נורמליזציה עם מדינות האזור הערביות 	<p>צעדים מיידיים:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הקמת מנגנון בין-לאומי-אזורי לקידום פתרונות בשטח - תחילת שיקום בין-לאומי של רצועת עזה - בניית רשות פלסטינית מחודשת <p>קידום מדינתיות מפורזת:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הכרה גלובלית במדינה פלסטינית מפורזת - צעדים לחיזוק המדינה המפורזת שבדרך - לחימה פלסטינית מוכחת נגד הטרור וההסתה - הקמת מגה-פרויקטים אזוריים <p>הכשרת הקרקע להסדר:</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחירות פלסטיניות - דיאלוג מכין למשא ומתן 	<ul style="list-style-type: none"> - קיום ועידה בין-לאומית-אזורית - השקת מפת הדרכים - הצהרת מחויבויות
<p>כינון קואליציית הגנה אזורית בחסות אמריקאית</p>		

אתגרים מעשיים בקידום התוכנית

מפת הדרכים של היוזמה הישראלית היא תוכנית מעשית וישימה שמימושה יספק ביטחון עמוק וארוך טווח לישראל. כדי לממש אותה במלואה, יש צורך לא רק בקבלת הכרעה על פתרון הסכסוך ובקידום צעדיה המעשיים, אלא גם בהתמודדות יעילה ורציפה עם ארבעה אתגרים מרכזיים:

שלטון פלסטיני חדש. על ישראל למנוע מצב בו התוכנית אינה מקודמת עקב התעקשות הפלסטינים לחבור פוליטית לגורמים האסלאמיסטיים, בשל היותם חלק מהחברה הפלסטינית והצפי שייטלו חלק בעתיד גם בשלטון הפלסטיני. לשם כך, ישראל והקהילה הבין-לאומית יציבו תנאים חדים וברורים שימנעו מצב בו חמאס מתחזק, לא כל שכן חוזר לשלוט. כדי להכיל את האסלאם בפוליטיקה הפלסטינית, יוצבו שלושת תנאי הקוורטט – הכרה בישראל, הכרה בהסכמים עם ישראל ונטישת דרך הטרור. עמידה מלאה בתנאים אלה תבהיר שאין מדובר עוד בחמאס או בארגון טרור פלסטיני אחר, אלא באחדות פנימית, תחת גישה הסדרית, המבוססת על שינוי דרך אמיתי.

מנהיגות חדשה לישראל. ממשלה שמנהיגיה מקדמים מלחמת נצח או נמנעים בכל דרך מלקבל הכרעה בסוגיית הסכסוך הישראלי-פלסטיני, לא תוכל להוביל את ישראל לביטחון עמוק וארוך טווח. לכן, יש צורך בהול בממשלה ישראלית שמאמצת את עקרונותיה הבסיסיים של התוכנית ובראשם הכרה בהכרח לקדם את פתרון שתי המדינות. ללא ממשלה כזו, ימשיכו הגורמים הבין-לאומיים והאזוריים לקדם את התוכניות שלהם באופן חד-צדדי, תוך דאגה לאינטרסים שלהם, ולא לאלה של ישראל. המחנה הדמוקרטי חפץ החיים מוכרח להציב משקל נגד אמיתי לגורמים הרדיקליים, ולקדם מנהיגות חדשה לישראל שתקבל הכרעות חיוניות וגורליות ותפעל למימושן, כמו גם תציע סיפור ישראלי משותף ותמנע את המשך העמקת הקרע הפנימי.

ניסיונות לטרפוד התהליך על ידי כוחות קיצוניים באזור. הפעולות הצפויות של גורמים קיצוניים שינסו לפגוע ולטרפד את התהליך המדיני הן אתגר מרכזי לאור הגישה המדורגת של תוכנית המתפרסת על פני מספר שנים. מדובר במגוון איומים הכוללים את איראן ושלווחיה ואת חמאס וארגוני הטרור הפלסטיניים - כולם הוכיחו בעבר את יכולתם לטרפד התקדמות מדינית. בהתמודדות מולם, תידרש ישראל לקדם הרתעה ומענה צבאי, תוך מאבק ברדיקליזציה ובמימון ארגוני הטרור בסיוע מדינות האזור.

בניית אמון פנים-ישראלי. על אף שהנתונים מראים כי לאורך עשרות השנים האחרונות רוב הציבור הישראלי מאמין בצורך בעוצמה צבאית המשולבת בהסדר מדיני יציב, ברור כי ישנו גם הכרח מהותי בבניית אמון בהיתכנותו של הסדר כזה וביכולת של הנהגה ישראלית להבטיח את קיומו. לכן, יש צורך הן באכיפה חד משמעית ועקבית מול הפרות חוק ומעשי אלימות וטרור של יהודים כלפי פלסטינים, והן בקידום מהלך ציבורי רחב שידיגיש את תועלתו ואת יתרונותיו המעשיים של החזון המדיני – בטווח הקצר ובטווח הארוך – לעומת מלחמת נצח שבמרכזה כיבוש מחדש של רצועת עזה ומציאות של סיפוח.

המחנה הדמוקרטי מוכרח להציב משקל נגד לגורמים הרדיקליים, ולקדם מנהיגות חדשה לישראל שתקבל הכרעות גורליות ותפעל למימושן, תציע סיפור ישראלי משותף ותמנע את המשך העמקת הקרע הפנימי

סיכום

מדינת ישראל ניצבת בצומת דרכים היסטורי. אירועי 7 באוקטובר והמלחמה בעקבותיהם הבהירו כי תפיסת ניהול הסכסוך ששלטה בשיח הפוליטי והציבורי בשנים האחרונות לא יכולה לספק ביטחון עמוק וארוך טווח לאזרחיה של מדינת ישראל ויש צורך בהכרעה ברורה. התוכנית של ראש הממשלה נתניהו היא להמשיך במלחמת נצח, וזו גם התוכנית של הימין הדתי-קיצוני, שמוביל צעדים מעשיים והרי גורל ומבקש להוליך את ישראל למציאות של כיבוש מחדש של רצועת עזה ושל סיפוח עזה והגדה לישראל. בתוך כך, מונעת ממשלת נתניהו אפשרות לקדם חלופה שלטונית ראויה לחמאס ברצועת עזה, מערערת את יחסינו עם ידידתנו הקרובה ארצות הברית ועם מדינות ערב המתונות, ומכחיחה כל תקווה של אזרחי ישראל למציאות עתידית אחרת, בטוחה וראויה.

האפשרות היחידה להימנע מהידרדרות במדרון התלול אליו מובילות התוכניות הללו, היא הצבה של אלטרנטיבה ברורה על ידי המחנה הדמוקרטי. תוכנית שבבסיסה הכרעה לפתור את הסכסוך הישראלי-פלסטיני והקריטריון העליון שלה הוא ביטחון. תוכנית שתסיים את המלחמה שנכפתה עלינו עם הישג ראוי שיבטיח את ביטחונה ומעמדה המדיני של ישראל.

מפת הדרכים של היוזמה הישראלית נכתבה מתוך הבנה בהירה וברורה של התנאים בהם מצויה ישראל, תוך למידה מניסיונות העבר והתייחסות לאילוצים שמציבה הסביבה האסטרטגית – ובראשם הצורך באופק מדיני חד וברור, אך כזה שההתקדמות אליו מוכרחה להיות מדורגת ומבוקרת.

בראייה היסטורית, דווקא האסון שניחת על ישראל ב-7 באוקטובר, בדומה לאסון שניחת עלינו במלחמת יום הכיפורים ב-1973, ואולי אף יותר ממנו, יכול לשמש הזדמנות לקדם הסדר ישראלי-פלסטיני-אזורי יציב. הסדר שיבטיח את האינטרסים הלאומיים והביטחוניים החיוניים של מדינת ישראל ויממש את החזון הציוני שעמד בבסיס הקמתה כמדינתו הבטוחה, השוויונית והדמוקרטית של העם היהודי.

דווקא האסון שניחת עלינו ב-7 באוקטובר, יכול לשמש הזדמנות לקדם הסדר שיבטיח את האינטרסים הלאומיים והביטחוניים החיוניים של מדינת ישראל ויממש את החזון הציוני שעמד בבסיס הקמתה כמדינתו הבטוחה, השוויונית והדמוקרטית של העם היהודי

הערות

¹ סקר שנערך באמצע פברואר 2024 על ידי מרכז אקורד מראה כי יש רוב של 53% להסכם מדיני-ביטחוני בתמיכת ארה"ב, הכולל הסכמה למיסוד מדינה פלסטינית בתמורה להכרה של מדינות ערב בישראל ולהסכמי נורמליזציה בין מדינות ערב לישראל. סקרים נוספים שנעשו במהלך המלחמה בעזה, מעלים כי 67% מהישראלים חושבים שקידום פתרון לסכסוך הישראלי-פלסטיני דחוף במידה גבוהה. ורוב מוצק של 58% מאמין כי הסדרים מדיניים-ביטחוניים המלווים בעוצמה צבאית יביאו ביטחון לישראל. לעומת זאת, 28 אחוזים בלבד מהישראלים מאמינים שביטחון יושג באמצעות כיבוש וסיפוח יהודה ושומרון ורצועת עזה לישראל.

² מפת-הדרכים המקורית, בעידן אריאל שרון וערפאת (משנת 2003) לא מומשה הלכה למעשה, וזכתה להסתייגויות מצד ישראל. עם זאת, היא מקובלת עד היום כמסמך בין-לאומי מכונן ואחרון שהוסכם על שני הצדדים. גם המפה המקורית מתבססת על חזון שתי המדינות, ועל יצירה של מדינתיות פלסטינית באופן מדורג.

³ בהעדר יכולת אמריקאית לקדם החלטה עדכנית במועצת הביטחון, על רקע התנגדות אפטרית מצד רוסיה וסין, ניתן יהיה להתבסס על נאום נשיא ארה"ב, ג'ו ביידן, בדומה למודל מהעבר של נאום הנשיא בוש, משנת 2002, שהניח את הבסיס למפת הדרכים המקורית.

⁴ קצוביץ, אריה. 2023. "לצאת מהבוץ העזתי: הצעה לפתרון מדיני". מכון מיתוים וקרן ברל כצנלסון.

⁵ הקוורטט (הרביעייה) לענייני המזרח התיכון: מסגרת בין-לאומית שהורכבה מארצות הברית, האיחוד האירופי, האומות המאוחדות ורוסיה. המסגרת נועדה לפקח על יישום מפת הדרכים (משנת 2003) לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני. על רקע דעיכת התהליך המדיני הפכה המסגרת בשנים האחרונות לחסרת משמעות מעשית.

⁶ ראה: ויסגלס, דוב. 2012. **אריק שרון: ראש ממשלה – מבט אישי**. (עמ' 192-180). ויסגלס מתאר את אהדתו של ראש הממשלה למפת-הדרכים, משנת 2003, אשר הציבה בראיית ישראל תנאים דרקוניים במעבר בין השלבים, ולמעשה לא אפשרה לפלסטינים להגיע למדינה.

⁷ בגיבוש אסטרטגיה הומניטרית לעזה יש להתייחס למרכיבי הליבה (אנרגיה, מים, ביוב, בריאות, מזון ומחסה). האסטרטגיה תתבסס על חלוקה לשלבים: שלב ראשון יתמקד בייצוב הומניטרי ובריאותי ובהבטחת מינימום הצרכים הנדרשים על בסיס מדדים בין-לאומיים (דוגמת ה-sphere standard). השלב השני, יתמקד בפיתוח תשתיות נדרשות ובהחזרת המצב לערב המלחמה. השלב השלישי, יקדם רווחה ועצמאות, והוא כרוך בקידום פרויקטים (תשתיות, בניית מוסדות). הצעדים הפרקטיים יקושרו לעיצוב הנהגה ודרג מקצועי שאינו חמאס, פיקוח והטמעת סטנדרטים של ממשל תקין (good governance) בניהול כלל הנושאים, וקידום פתרונות ארוכי טווח המאפשרים מעבר ממצב פליטות לחיי קבע.

⁸ אריאלי, ניר, סטויל ג'ייקובס, וולטרס מרי אליזבת'. 2023. "פריסת כוח רב-לאומי בעזה: ההזדמנויות, האתגרים והתנאים להצלחה". מכון מיתוים וקרן ברל כצנלסון.

⁹ גל, יצחק. 2023. "היום שאחרי מלחמת עזה: בניית תשתית כלכלית-מדינית בעזה כחלק מהסדר ישראלי-פלסטיני בהקשר של שיתוף פעולה אזורי". מכון מיתוים וקרן ברל כצנלסון.

¹⁰ צורף, יוחנן. 2024. "מהי רשות פלסטינית מחודשת?". מכון מיתוים וקרן ברל כצנלסון.

¹¹ ביולי 2007 קודם הסכם בין ישראל לרשות הפלסטינית, אשר נועד לחזק את הזרם המתון המתנגד לדרך החמאס והטרור. במסגרת ההסכם הוחלט על הקפאה של פעילות הסיכול נגד כ-170 מבוקשי פתח באזור יהודה ושומרון. התנאי לעסקה היה חתימה של המבוקשים על נטישתם את דרך הטרור והסגרת כלי נשקם. ישראל הודיעה כי תשקול להוסיף להסכם מבוקשים נוספים שיסכימו לנטוש את דרך הטרור. בעקבות ההסכם נפסקו כמעט לגמרי הפיגועים נגד ישראל בגדה המערבית, לתקופה ממושכת, למעט זריקות אבנים ובקת"ב.

¹² IMEC - הוכרז בוועידת ה-G20 (2023) במענה לפרויקט "דרך המשי" של סין. מדובר על הקמת מסדרון תחבורתי, היוצא דרך הים מחופי הודו דרך מיצרי הורמוז לדובאי, ממשיך במסילת רכבת עד חיפה דרך סעודיה וירדן, בנתיב תעבורה ימית עד פיראוס, ומשם עד צפון אירופה. בפסגה נחתם מזכר הבנות לבניית רשת רכבות וימיה שמטרתה להגביר סחר, ולאפשר גישה למשאבי אנרגיה ותקשורת דיגיטלית בין המדינות המשתתפות.

¹³ <https://ecopeaceme.org/he/elementor-12455/>

¹⁴ <https://www.coe.int/en/web/programmes/southern-neighbourhood>

¹⁵ צנעני, עומר. 2021. "מסגרת בין-מדינתית לקידום פרויקטים חוצי גבולות". ישראל יוזמת.

¹⁶ להרס, ליאור. 2022. "כל העיניים על הר הבית והגפרור ביד". מכון מיתווים.

¹⁷ לביא, אפרים. 2024. "בחירות בזירה הפלסטינית: מהלך הכרחי להשגת הסדר מדיני יציב". מכון מיתווים וקרן ברל כצנלסון.

¹⁸ Murciano, Gil. 2022. "The road to alliance in the Middle East is through Washington – opinion". Jerusalem Post.

חיתוים
המכון השראלי למדיניות-חיץ אורת

**קרן ברל
כצנלסון**

**היחידה המדינית-ביטחונית
של קרן ברל כצנלסון
ומכון מיתוים**